

УДК: 336.27(477)(438)

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Павловська Є.О.

APPLICATION OF THE POLISH EXPERIENCE IN THE MANAGEMENT OF PUBLIC DEBT IN UKRAINE

Pavlovskaya Ye.O.

Стаття присвячена дослідженню підходів до управління державним боргом України, використовуючи досвід Польщі. Проведено порівняльний аналіз динаміки державного боргу цих країн та розглянуто становлення боргової політики Польщі з метою ефективного впровадження різних підходів в Україні. Вивчено напрямки використання державних запозичень в Україні та Польщі, а також проаналізовано механізм управління державним боргом у Польщі. Проведено аналіз правового забезпечення державних запозичень на основі законодавчих актів Польщі та Європейського Союзу. Ключові слова: управління, боргова політика, державний борг.

Постановка проблеми. На сьогодні, економіка України та більшість інших країн потерпають від того, що не здійснюються ефективні економічні реформи та не відбувається стабільне економічне зростання. На нашу думку, доцільним було б застосовувати абсолютно нові підходи до вирішення проблем, пов'язаних із публічними фінансами, використовуючи певний досвід зарубіжних країн, наприклад Польщі. Дана країна має так само як і Україна ринкову економіку, окрім цього в неї значний рівень державного боргу і Польща намагається застосовувати різні методи управління ним. Цікавим є саме управління у цій країні державним боргом, тому що вона є членом Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Темі державного боргу присвячена значна кількість наукових публікацій. Наприклад, проблемі управління державним боргом присвячено праці наступних дослідників: С. Овсяка, М. Щербака, Е. Елтона та ін. сучасні вітчизняні науковці також аналізують цю тему: О. Василик, К. Павлюк, М. Азаров, Ф. Ярошенко, О. Барановський та ін. Незважаючи на численні дослідження, не всі аспекти цієї актуальної теми з'ясовано і достатньо обґрунтовано.

Метою статті є дослідження підходів до управління державним боргом України, застосовуючи європейський досвід, зокрема Польщі.

Виклад основного матеріалу. Державний борг Польщі складається з боргу державного сектору економіки та боргу Державного казначейства. Відповідно, правове забезпечення боргових запозичень відбувається на основі як законодавчих актів Польщі так і на основі Європейського Союзу [2].

Враховуючи дані, які зазначені на рисунку 1, то дотримання значення показника відношення боргу до ВВП, який повинен не перевищувати рівень 60%, вважається основним критерієм боргової безпеки країни-члена ЄС. Досить важливим є те, що законодавство Польщі повністю у сфері державного боргу адаптоване до вимог європейського законодавства.

Рисунок 1 – Правове регулювання та забезпечення державних запозичень Польщі

Для порівняння необхідно проаналізувати особливості бюджетної та боргової політики Польщі. Визначити динаміку та структуру державного боргу країни та його вплив на стійкість фінансових систем. На рисунку 2 зображена динаміка державного боргу.

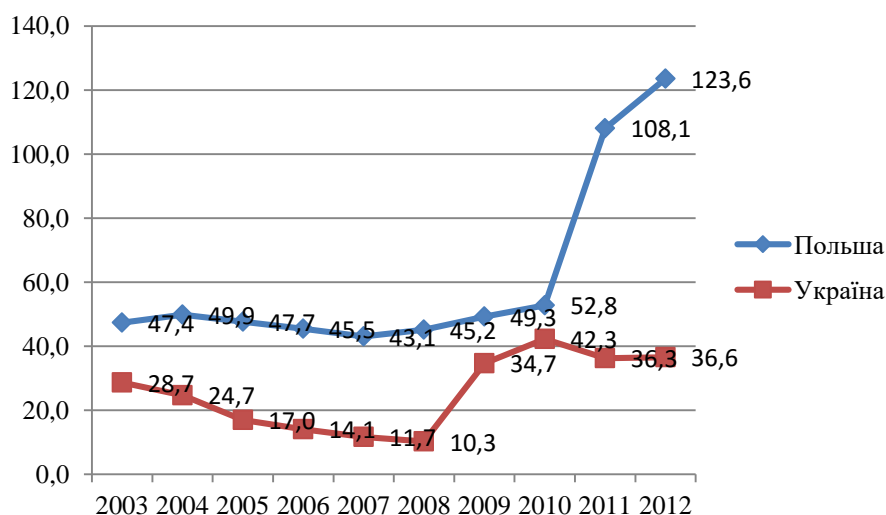

Рисунок 2 – Державний борг Польщі та України у % до ВВП

Єдиною причиною зростання внутрішнього та зовнішнього державного боргу Польщі можна вважати стан національного бюджету, дефіцит якого стрімко зріс під час світової валютно-фінансової кризи.

Дані ВВП Польщі у 2008 - 2009 рр. свідчать, що уповільнення економічного зростання викликане світовою кризою не виявилось настільки сильним. У всіх кварталах у 2008 - 2009 рр. відзначені позитивні темпи зростання ВВП порівняно з аналогічним періодом попереднього року.

У Європейському союзі в 2008 р. тільки в Болгарії, Румунії та Словаччині економіка розвивалася швидше ніж у Польщі, проте у 2009 р. зростання ВВП було відзначене тільки у польській економіці (див рис 4). Незважаючи на відносно швидкий темп зростання у Польщі на тлі інших країн регіону та інших європейських країн, у яких відбулося зниження виробництва, уповільнення економічної активності було значним і становило 5,9% (різниця між зростанням ВВП у річному обчисленні у IV кварталі 2007 р. (6,6%) та у I кварталі 2009 р. (0,7%)).

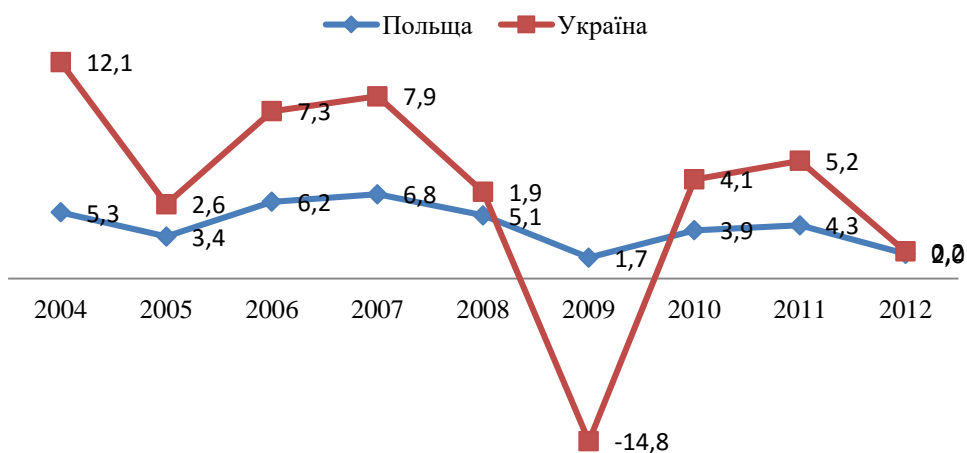

Рисунок 4 – Динаміка приросту ВВП, %

Зовнішній борг Польщі, протягом першого десятиліття XXI століття, мав тенденцію до стабільного зростання. У 2010 році довгострокова заборгованість склала 210,5 млрд. дол., а приріст у порівнянні з 2008 роком становив 17,9 %. У 2008 році довгострокова заборгованість порівнюючи з 2007 роком зросла на 3,0 %. Саме тому, виникла необхідність у залученні довгострокових коштів, з метою відновлення стабільності економіки Польщі після кризи [2].

У 2008 році порівняно з 2007 роком державний зовнішній борг зменшився на 14,5 %, а вже у 2009 році зовнішній борг мав тенденцію до зростання майже на 29,6 % у порівнянні з 2008 роком.

Результатами проведення ефективної економічної політики польським урядом виявилось те, що у 2009 році спостерігалось стрімке економічне зростання в країні. Ситуація дещо змінилась у 2010 році, тому що з'явилися ризики нестабільності у державних фінансах, а саме рівень обсягів зовнішніх запозичень почав стрімко збільшуватись.

У 2010 році 83,9 % зовнішнього державного боргу Польщі склали боргові цінні папери: слід зазначити, що 95,1 % заборгованості банківського сектору становлять кредити іноземних банків і 53 % заборгованості небанківського сектора – позики та торговельні іноземні кредити. Таким чином є тенденція до зростання іноземної частки зовнішнього боргу Польщі.

Результати дослідження. Проаналізувавши динаміку та структуру зовнішнього державного боргу Польщі, слід зазначити, що з початком фінансової кризи для того, щоб стан національної фінансової системи залишався стабільним, було проведено експансійну грошово-кредитну політику із залученням зовнішніх та внутрішніх кредитів. Під час цієї політики було, по-перше, послаблено контроль за бюджетною та борговою політикою Польщі, по-друге, було проведено обмеження на емісійну діяльність та операції з рефінансування, на кредитну діяльність комерційних банків, а саме

знижено облікову ставку, ставку рефінансування, ставку на ринку міжбанківського кредиту. Наслідки таких дій мають як позитивний та і негативний прояв. Позитивним явищем є те, що відбувся порятунок банків та приватних компаній Польщі, адже спекулятивні фінансові операції під час падіння фондових показників та ф'ючерсних цін на відповідні сировинні товари призвели до істотних збитків. Негативним є те, що ліквідність фінансової системи Польщі за рахунок грошової емісії, внутрішніх та зовнішніх запозичень збільшилась, а обсяги заборгованості країни значно зросли.

У порівнянні з іншими країнами Європейського Союзу Польща успішно втримала стрімке зростання зовнішнього боргу та фінансова система країни була утримана на стабільному рівні.

Польща досягла фінансової стабільності, за допомогою помірних державних витрат, які в свою чергу стримували зростання зовнішнього боргу та бюджетного дефіциту. У таблиці 1, можна порівняти на скільки відрізняються обсяги державних витрат Польщі від державних витрат України. Так, наприклад, з 2006 по 2009 роки середньорічний дефіцит бюджету Польщі становив 4,1 % ВВП, коли в Чехії він склав 2,95 % ВВП, в Угорщині, Греції та Ірландії – 5,1 % ВВП [3]. Таким чином, такий стан і спричинив до значного зростання зовнішнього боргу цих країн та їх залежності від зовнішнього фінансування.

Таблиця 1
Обсяги державних витрат Польщі та України (% до ВВП)

Рік	Державні витрати у % до ВВП	
	Україна	Польща
1991	17,4	24,3
1992	17,6	23,1
1993	16,0	21,7
1994	19,4	18,7
1995	21,3	18,7
1996	21,8	18,3
1997	27,4	17,8
1998	24,6	17,3
1999	19,8	17,4
2000	20,9	17,4
2001	19,6	17,9
2002	18,4	17,9
2003	19,0	18,1
2004	18,1	17,6
2005	18,6	18,1
2006	18,4	18,3
2007	18,3	17,9
2008	17,0	18,5
2009	20,1	18,4
2010	20,3	18,9

Основними причинами суттєвого погіршення міжнародної конкурентоспроможності національних виробників та стрімкого зростання зовнішнього боргу України, можна назвати наступні:

- бюджетні дефіцити;
- істотне зростання грошової маси, а саме грошовий агрегат М1 зріс в Україні приблизно на 90 %, тоді як у Польщі лише на 41 %, а в Чехії лише на 34% [2];
- залучення дешевих зовнішніх ресурсів.

Це призвело до стимулювання внутрішнього попиту та до економічного зростання, але активно погіршувалась структура балансу поточних операцій та набрав оберті процес зростання зовнішнього боргу.

Корпоративний зовнішній борг Польщі (на 1 липня 2010 року) склав 4,3 % від загального обсягу (106,1 млрд. дол.), він також являється основною складовою зовнішнього боргу Польщі. Наступна складова – зовнішній державний борг, який становив 83,2 млрд. дол., або 33,9 %. Остання складова – це заборгованість банківського сектора, котра склала 55,8 млрд. дол. З 2001 року спостерігається стрімкий розвиток економіки, який призвів до такого становища, коли корпоративний зовнішній борг перевищив державний. Державний зовнішній борг Польщі у 2010 році становив 128 %. Зовнішній борг на початку 2010 року склав 59,6 % ВВП (281 млрд. дол.) [2]. За останні роки рівень заборгованості банківського сектору різко зріс та становив 318,2%, друге місце займає заборгованість інших секторів економіки – 118 %, а останнє місце посідає зростання рівня державного боргу на 51,7 %.

Висновки. Використовуючи досвід Польщі, Україні слід застосовувати у сфері бюджетної та грошово-кредитної політики обмеження бюджетного дефіциту приблизно до 3-4 % ВВП та зменшити щорічне зростання грошової маси до 10-15 %. За допомогою таких заходів досягнення фінансової стабілізації стане можливим та зменшиться рівень залежності України від зовнішнього фінансування.

У Польщі застосовуються різні методи управління державним боргом, як ринкові так і неринкові, але всі ці методи та інструменти направлені на макроекономічну стабільність, на формування ефективної економіки, яка здатна функціонувати в умовах фінансової глобалізації. Політичні рішення в Україні повинні будуватися на знаннях міжнародного досвіду та на аналізі міжнародних валютно-кредитних відносинах.

Література

1. Финансы: Учебник для вузов / Под ред. проф. Л. А. Дробозиной. – М. : ЮНИТИ, 2002. – 527 с.
2. International Monetary Fund. Monthly Survey of International Financial Statistics. Washington. – 2011 - № 1.
3. Eurostat. Government finance Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables

4. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.

5. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6-ти т. Т. 6. Підвищення ефективності боргової політики держави / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, О.І.Барановський та ін. – 2004. – С.139-140.

6. Неджельський А. Відкритість і прозорість бюджету держави у Польщі – законодавство і практика / Відкритість і прозорість державних фінансів Польщі у світлі міжнародних стандартів – закон і практика Київ, 2003 С.11. <http://www.ibngr.edu.pl>

References

1. Drobozyna, L. (2002). Finance. Moscow: UNITY.

2. International Monetary Fund. (2011). Monthly Survey of International Financial Statistics. Washington, 1.

3. Government finance statistics. Eurostat. Retrieved January 15, 2014, from http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables

4. Vasylyk, A., & Pavluk, K. (2004). The budget system of Ukraine. Kyiv: Centre of Educational Literature.

5. Azarov, M., Yaroshenko, F., Baranowski, A. (2004). Fiscal policy in the context of socio-economic development of Ukraine. Improving the effectiveness of debt policy, V. 6, 139 - 140.

6. Nedzhelsky, A. (2003). The openness and transparency in state budget in Poland - law and practice. Openness and transparency of public finances in Poland in the light of international standards - Law and Practice, 11. Retrieved January 15, 2014, from <http://www.ibngr.edu.pl>

Павловская Е.А. Применение польского опыта в управлении государственным долгом Украины

Статья посвящена исследованию подходов к управлению государственным долгом Украины, используя опыт Польши. Проведен сравнительный анализ динамики государственного долга этих стран и рассмотрено становление долговой политики Польши с целью эффективного внедрения различных подходов в Украине. Изучены направления использования государственных заимствований в Украине и Польше, а также проанализирован механизм управления государственным долгом в Польше. Используя опыт Польши, можно предложить использовать в Украине ограничения бюджетного дефицита и уменьшить рост денежной массы. С помощью таких мероприятий достижения финансовой стабильности станет возможным и уменьшится уровень зависимости Украины от внешнего финансирования. Осуществлен анализ правового обеспечения государственных заимствований на основе законодательных актов Польши и Европейского Союза.

Ключевые слова: управление, долговая политика, государственный долг.

Pavlovskaya Ye.O. Application of the Polish experience in the management of public debt in Ukraine

The research approaches to the management of public debt in Ukraine, using the experience of Poland. This article

provides some reflections through a closer look at Poland and its response to the global financial crises, with a special emphasis on the situation concerning public sector finances. Modern tendencies of formation and directions of state loans usage in Poland are considered. A comparative analysis of the dynamics of public debt in these countries and considered becoming Poland's debt policy for the effective implementation of the various approaches in Ukraine . Studied the uses of public debt in Poland and Ukraine, as well as analysis of the mechanism of public debt management in Poland. Using the Polish experience, we can offer apply in Ukraine limited budget deficit and reduce the growth of money supply. Through such measures achieve financial stability will be possible and reduce dependence on external financing Ukraine. The main issues of institutional-legal providing mechanism of state debt management in Poland are revealed. The analysis of the legal provision of government borrowing on the basis of legislation in Poland and the European Union. Possible measures to minimize identified risks are given.

Keywords: management, debt policy, the public debt.

Відомості про автора: Павловська Єлизавета Олександрівна - викладач-стажист кафедри менеджменту, аспірант III курсу кафедри фінансів ДВНЗ Української академії банківської справи Національного банку України; elizaveta-p@mail.ru.

Рецензент: Школьник І.О. - Проректор з навчальної роботи, доктор економічних наук, професор.

Павловська Є.О. Застосування польського досвіду в управлінні державним боргом України / Є.О. Павловська // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2014. - № 2 (209). – С. 204–207.